
Et dansk Skuespil

Et stykke journalistik af

Kaj Munk

Udgivet i 2015. Teksten må i denne form frit benyttes med angivelse af Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet, som kilde.

Kaj Munk Forskningscentret, Aalborg Universitet.

Indhold

Et dansk Skuespil

4

Et dansk Skuespil

Et dansk Skuespil

Jyllandsposten[1] 18-04-43.

ET DANSK SKUESPIL

Sognepræst KAJ MUNK skriver om Soyas Skuespil »To Traade«, der er antaget af Det kgl. Teater, men endnu ikke er blevet opført

DET SKER engang imellem, at der i Verden skrives et Skuespil, for Resten ikke nær saa tit, som man skulde tro. Jeg kan ikke se rettere end, at det nu er sket igen. Det kgl. Teater har antaget (men endnu ikke spillet) *Soya*: »To Traade«, et Skuespil i 5 Skuespil.

Man forstaar ikke, hvad det er, der har faaet vor Nationalscene til at henlægge dette meget betydelige Arbejde, og forstaar ikke, hvorfor Stykket ikke allerede er spillet i Sverige. Skulde Forklaringen paa det sidste være den, at Personerne er saa lunerigt djærvt opfattet paa Dansk og Stykket saa, brutalt ærligt, at de stilige Svenskere ikke rigtigt er Situationen voksen?

Soya er nu den fuldmodne Dramatiker, hans Kunst er fuldmoden Kunst. Stykket her er lige ypperligt i Grebet om Idé, de to Handlingers Gang og deres eksplosive Sammenstød samt Karakteriseringen af Personerne. Alt Sjuskeri er bandlyst fra det. Der er paa det nøjeste vaaget over Enkelthederne, uden at det noget Øjeblik er blevet til Nusseri. Der er baade Shakespeare og Strindberg og Ibsen i det, men det er helt Soya. Det er om lyslevende Mennesker, hvis Sprog og Tankegang og Handlemaade er hentet frisk fra Dagen, og dog er Problemet alletidigt. Stykket er af Evighedsaktualitet.

Bag paa Bogens røde Omslag oplyses det, at Soya er en af sin Tids fødte Dramatikere. Og det er jo godt nok med at være født. Uden det bliver man ikke til noget. Men man maa ogsaa vokse. Det er ligesaa nødvendigt. Soya er baade født og vokset. Bed og arbejde, var de gamle Munkes Løsen; det betyder: Der skal baade Kald og Selvvirksomhed til; Gud skal gøre noget, og du skal gøre noget. Det er lykkeligt at se, med hvilken Flid og Umag Digteren i dette Skuespil har dyrket det ham betroede store Talent.

Soya har forudset Kritik for usædvanemæssig Opbygning og derfor villet gardere sig ved at kalde Stykket for et Skuespil i 5 Skuespil. Det havde han ikke behøvet. Opbygningen er nemlig saa fast, at Uregelmæssigheden er et yderligere Plus. Det er henrivende forvirrende, at de to første Akter ikke kommer hinanden ved, saa man ligefrem sidder med en lidt flov Smag i Munden, fordi man synes, det er to nok saa pointeløse Enaktere, hvor interessante de end kan være i sig selv. Senere ser man jo, at det er det rigtigt fine ved det: Den Elegance, hvormed de to Traade føres frem gennem Mønstret for først at mødes i det Sekund, da det har højest Virkning.

Det kan ikke nægtes, at det vilde lette Omtalen af Bogen at give sig Lov til at referere dens Indhold. Men hvor vilde det være Synd at gøre det! Meningen med disse Linier er jo blot at gøre Læserne i Danmark opmærksom paa, at der er udkommet et højst værdifuldt dansk Skuespil, som vil gøre sig straalende fra en Scene, men ogsaa er en Bog, det giver fuldt Udbytte at læse. Og derfor skal De læse den og ikke have den refereret. Jeg skar den op i et iskoldt Værelse, hvor Kakkellovnen stod med aaben Mund og ventede paa, at jeg

skulde gaa hen og fyre i den. Og jeg sad med Overfrakken paa og var utidig af Kulde, men da jeg var begyndt at kikke i Bogen, var Kakkellovnen den eneste, der gabede. Jeg blev ved at læse. Jeg kunde ikke løsrive mig. Dels i Iver over »hvordan gaar det?« og dels i Nydelse af sandt Dramas ægte Kunst.

Den fjerde Akt er et Bestyrelsesmøde; den vil blive en Perle i dansk Teater-historie - ikke ulig Gustav Wieds »Skærmydsler«. Det er Storkunst og Kleinkunst i eet. Hvor forstaar den Dramatiker at lede Udviklingen frem over alle de Forhindringer, der holder os i Spænding til sidste Sekund! Og hvilken Troskab han udviser mod alle sine Personer! Der er ikke een af dem, han dropper i Farten; fra Statsadvokaten til Piccoloen har han et Øje paa hver Finger til dem alle Akten igennem.

Bogen er paa 144 Sider, og de første 130 af dem forekommer mig uden Lyde. Men derefter kaster den Soya, som i sin Tid skrev Betragtninger om det meste mellem Himmel og Jord i »B. T.«, sig ud i et Foredrag om Tilfældighed, som i hvert Fald ikke kan holdes paa det Sted og det Tidspunkt, og som er - gaar det an at sige det - baade trist og tyndt. Det prøver paa at forklare, at ogsaa i Tilfældigheden raader Lov og Orden, men den Forklaring, det begynder paa, taber sig i det magtesløse og er forøvrigt ikke *Forklaring*. Dette Ord betyder jo noget med Klarhed og Lys. Men det Soyaske Grundsyn (ikke som det er, for Manden er Livselsker, men som det her stræber at give sig Udtryk i Ord) er beklemmende og forstemmende. Ja, et Øjeblik virker det utilsigtet raat; »man kan finde en vis Skønhed i den strenge Orden«, mener Statsadvokaten i et Tilfælde, hvor man ikke kan finde andet end hjerteflængende Latterlighed. Ja, en saa grotesk Fortvivlelse, at dette Drama, der er saa tragisk, at det er Lystspil, denne Komædie, der er saa alvorsknuget, at den er Tragedie, dette satirisk-lyriske Karakterskuespil, denne sublime Folkekømedie, dette Stykke alt muligt undtagen uægte Kunst, kunde have baaret den smertelige Titel: Der var Mezzanin.

Soya er saa stor en Dramatiker, at det gaar ud over Digteren. Han har skrevet os et Greb i Struben om, i hvilken Grad vi usalige Mennesker er i Kløerne paa den Tilfældighed, der blind og brutal dog er et Udtryk for Nødvendighed. »Livet er ligesaa lovbundet som en Sonate«. Ja Tak, men en Sonate er dog altid en Stræben efter Skønhed. Her er det alene saa meningsløst fortvivlende. Saadan som just vi alle kan se, Livet er. Havde Soya været Digter, som han er Dramatiker, vilde han have set dybere bag Tingene end til at fable om en Lov og Orden, som han kun ved et raat Diktat kan bringe i Nærheden af Skønhed. Han vilde have ledt efter den religiøse Forklaring, der hævder, at Nødvendigheden i Tilfældet bærer Navnet Kærlighed, og som har det Mod at hævde det som meget stærkere, som det ligger udenfor og ofte strider imod alt, hvad vi kan se og tænke os til. H. C. Andersen, Selma Lagerløf, Sigrid Undset, Tolstoy - ja, hvor mange af de største kan man ikke nævne? - de vidste ogsaa om de to Traade i Mønstret og deres frygtelige Sammenstød, men de gættede paa (og det var just det, der var deres Kunst), at han, som havde vævet disse to Traade ind og med ubønhørlig Logik førte dem mod hinanden, havde en underfuld Hensigt med sit Arbejde, saa vi maatte elske ham, eller i hvert Fald en Gang vilde komme til det, fordi dette Mønster betød det modsatte af, hvad vi kunde opfatte, nemlig, at han var os god.

Soya stritter imod denne Forklaring, saalænge at det endog gaar ud over hans Kunst. Den

sidste Replik er Stykkets eneste usande. Ja, maaske er hele sidste Side problematisk. At almindelige kvartreligiøse Mennesker under en haard Lidelse knytter Haanden mod Himlen og forbander Gud, er Skrivebord. Folk, der ikke er vant til at tænke i Gud, gør det heller ikke ved en saadan Lejlighed, og gør de det, har de al anden Brug for ham end til at forbande ham. Men lad nu være, at det er muligt, et moderne Hverdagsmenneske af Sorg kan gøres saa oehenschlägersk! og lad os glæde os over Grossererens kønne Replik: Gud vil næppe vredes paa en Kvinde, der er ulykkelig og fortvivlet! Hertil føjer Brandinspektøren: Det er ikke sandsynligt... især da hans Eksistens er overmaade tvivlsom.

Jeg vil gerne have Adressen paa den Brandinspektør, der i *det* Øjeblik tillader sig en saa billig Kynisme.

Soyas mesterlige Drama svinger saaledes over i en digterisk ubefriende Udgang. Den er ved at pudse en paa den Forestilling, at hele Stykket er skrevet om dette, at der er ingen Gud til. Det er det ikke, for derom kan intet Kunstværk skabes, thi ingen kan benægte sin egen Eksistens. »To Traade« er et Smertensudbrud over Livets løjerlige Kaar. En Mand skjuler sin Hulken bag en Latter, til Graaden endelig bryder helt igennem, men den har været hæmmet saa længe, at den lyder rusten, ja, en Anelse falsk. Stykkets Betydning ligger i, hvad det er som Kunst, og i at møde et Menneske, der har gennemskuet Menneskene, og som trods det og paa Grund af det og igen trods det holder meget af dem.

Kaj Munk